

УДК 331.1

К.О. Пелех, асист., здоб. ступ. PhD (ЛТЕУ, Львів)

ПІДХОДИ ДО ЦИФРОВІЗАЦІЇ В АГРОПРОМИСЛОВОМУ КОМПЛЕКСІ (АПК) ТА ПЕРСПЕКТИВИ ЇХ ЗАСТОСУВАННЯ

Цифрова трансформація в агропромисловому комплексі (далі – АПК) є ключовим фактором підвищення ефективності та конкурентоспроможності. Для успішної трансформації необхідне залучення топ-менеджменту і створення гнучкої системи, здатної швидко реагувати на вимоги ринку. Цифрова трансформація сприятиме розвитку робототехніки, автоматизації та змінить усі сфери діяльності АПК. Однак, Україна поки що відстає від розвинених країн у сфері цифровізації. Наразі впроваджується підтриманий ЄС проєкт «Цифрова трансформація для України» (DT4UA), який спрямований на створення цифрової держави, розвиток цифрових технологій, швидке реагування на потреби, викликані війною, і розширює можливості щоденного управління у пріоритетних напрямках.

Спроможність української економіки до оперативного відновлення та створення передумов до повоєнної відбудови відображено в підсумкових звітах щодо розвитку вітчизняних цифрових екосистем та планах щодо реалізації цифрових можливостей [1].

Однією з головних цілей цифрової трансформації економіки в Україні на 2024 р. є збільшення частки ІТ у ВВП країни до 10 %. Для прискорення процесу трансформації в АПК необхідно вирішувати такі завдання, як цифрова приватизація, розвиток конкурентоспроможних технологій, взаємодія держави і бізнесу, а також цифрове реінвестування. Цифровізація дасть змогу знизити неефективність у таких галузях, як транспорт і логістика, сільське господарство та освіта. Детальна оцінка потенціалу цифрової трансформації в сільському господарстві допоможе досягти конкурентоспроможності та реалізувати експортно-орієнтовану стратегію країни.

Цифрова трансформація в АПК може зіткнутися з кількома проблемами, які ускладнюють її реалізацію та обмежують її ефективність:

1) відсутність доступу до технологій та інфраструктури. Наприклад, у регіонах з недостатньо розвинутою інфраструктурою і доступом до ширококутного інтернету, цифрова трансформація може зіткнутися з проблемою обмеженого доступу до сучасних технологій та інструментів;

2) цифрова трансформація вимагає наявності кваліфікованих фахівців, що володіють знаннями і навичками в галузі цифрових технологій. Впровадження цифрових рішень і оновлення технологій в АПК вимагає значних інвестицій. Багато сільськогосподарських підприємств, особливо малі та середні, можуть зазнавати фінансових труднощів і не мати достатніх коштів для впровадження сучасних цифрових технологій;

3) цифрова трансформація в АПК пов'язана зі збором і обробкою великого обсягу даних.

Впровадження цифрових рішень вимагає зміни наявних бізнес-процесів і робочих методів. Впровадження нових технологій і зміна робочих процесів може викликати побоювання та опір у людей, які звикли до традиційних методів роботи.

Цифрова трансформація в АПК і застосування процесного підходу мають свої особливості, які сприяють ефективному розвитку та поліпшенню виробничих процесів у цій галузі. Так, наприклад, цифрові інструменти, як-от інтернет речей (*IoT*), аналітика даних, штучний інтелект (*AI*) і блокчейн, застосовуються для збору, аналізу та управління даними, а також автоматизації процесів в АПК. Цифрові рішення дають змогу виробникам АПК отримувати точніші та надійніші дані про ґрунт, погоду, врожайність та інші фактори, що дає змогу ухвалювати обґрунтовані рішення та оптимізувати виробничі процеси. Цифрові технології дають змогу зв'язати різні ланки у виробничому ланцюзі АПК, включно з виробниками, постачальниками, роздрібними мережами та споживачами, для забезпечення більш ефективної взаємодії та координації [2].

Торгівля сільськогосподарською сировиною і продуктами харчування в Україні приносить значний прибуток, але більша частина цього прибутку дістається посередникам, а не виробникам. Дослідження показують, що малим виробникам важко пробитися на ринок, і вони змушені продавати продукцію оптовикам за низьку ціну. Великі господарства мають більш привілейоване становище, але їхня кількість невелика. Більша частина прибутку залишається в оптово-роздрібній торгівлі та у банків, тоді як відпускні ціни продукції залишаються високими. Тому пропонується створити цифрову платформу дистрибуції товарів сільського господарства, яка дасть змогу виробникам отримати більше прибутку, обминаючи посередників. Впровадження такої платформи може призвести до значного збільшення доходів виробників. Крім того, платформа забезпечить більш оперативну інформацію та спростить фінансові операції для всіх учасників.

Основними напрямми Цифрової платформи в сільському господарстві повинні стати:

1) надання підтримки та навчання. Для ефективної адаптації та використання цифрових технологій у сільському господарстві держава має забезпечити необхідні ресурси та навчання сільськогосподарським підприємствам. Важливими заходами можуть бути програми навчання, консультаційні послуги та доступ до фінансування, що сприятимуть успішному впровадженню цифрових рішень;

2) сприяння різноманітності платформ. Для запобігання монополії та забезпечення вибору для виробників, державі слід стимулювати розвиток декількох конкуруючих Цифрових платформ. Різні платформи мають відповідати стандартам безпеки даних і прозорості. Наприклад, проєкти, запропоновані для цифрової трансформації сільського господарства, не вимагають використання імпортного програмного забезпечення. Замість цього можна використовувати вітчизняне програмне забезпечення на комп'ютерах, що робить ці проєкти більш актуальними. Однак для успішної цифрової трансформації аграрного сектору необхідно не лише замінити імпортне програмне забезпечення, а й забезпечити якісний доступ до інтернету, стабільність мереж та провести комплексну модернізацію обладнання.

Метою цифрової трансформації є створення «розумного сільського господарства» на основі автоматизації та управління даними. Для досягнення цілей необхідно розробити програмні платформи, методологію прогнозування, оптимальне розміщення виробництва, предиктивну аналітику, навчання фахівців та інтеграцію всіх систем і бізнес-процесів. Ефективна реалізація цифровізації в АПК можлива за умови грамотного програмного забезпечення та активного залучення фахівців в ІТ-технологіях.

Інформаційні джерела

1. Цифрова трансформація економіки України в умовах війни. Травень 2024 року. *Національний інститут стратегічних досліджень*. URL: <https://niss.gov.ua/news/komentari-ekspertiv/tsyfrova-transformatsiya-ekonomiky-ukrayiny-v-umovakh-viyny-traven-2024>.

2. Гудзь О. Є., Стрельнікова С.Ю., Чернявський І. Ю. Обґрунтування моделі стратегічного управління змінами та розвитком цифрового потенціалу підприємств в нових економічних реаліях. *Економіка. Менеджмент. Бізнес*. 2024. № 1(44). С. 24-31. DOI: 10.31673/2415-8089.2024.010003.